

Voornemens getoetst aan praktijk

Rondetafel over integraal lokaal cultuurbeleid

Opgetekend door Peter Warson (Centravoc)

Het decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid is een zwaar decreet. Zwaar omwille van de titel, zwaar omwille van de budgetten die er mee gepaard gaan, zwaar omwille van de verschillende domeinen die er bij betrokken zijn én zwaar omdat het heel wat effecten kan hebben op het plaatselijk culturele leven en dus op de basiswerking van de christelijke arbeidersbeweging.

De ambitie van het decreet is hoog. Terwijl tot nu de werking van de openbare bibliotheken, de culturele centra en de advisering van het gemeentelijk cultuurbeleid telkens in aparte decreten geregeld werden, omvat dit decreet al deze domeinen. Op deze manier wil minister Anciaux komen tot een integraal en geïntegreerd beleid. Integraal omwille van het feit dat alle beleidsdomeinen door cultuur gevat worden. Het streven naar een 'geïntegreerd' beleid heeft uiteraard linken met kwaliteitsstandaarden en kwaliteitszorg. Door alle culturele beleidsdomeinen vanuit één globale visie op het gemeentelijk cultuurbeleid aan te pakken, vergroot de kans om te komen tot een consistent beleid. Op deze wijze probeert de minister eveneens zijn 'ontkokerings-optie' waar te maken: het slopen van de beschotten om alle beleidsdomeinen te integreren.

Het decreet kan opgedeeld worden in een verplicht en een facultatief gedeelte. Het eerste luik slaat op de gemeentelijke openbare bibliotheek en de advisering. Reeds sinds 1976 geldt in Vlaanderen immers de verplichting om een openbare bibliotheek uit te baten in elke gemeente. Dit blijft onverkort van kracht. De opdrachten van de bibliothe-

ken worden wel geactualiseerd. De advisering in culturele domeinen is onder andere (federaal) geregeld in de cultuurpactwetgeving en in de wet op de hervormingen van de instellingen (1988). Dit mondde uit in een Vlaams decreet op de cultuurraden. Het voorliggend decreet wil de samenstelling en de opdrachten van de cultuurraden actualiseren en dynamiseren. Doelstelling hier is de betrokkenheid - een ander stokpaardje van de minister - te vergroten.

In het tweede luik geeft de Vlaamse overheid dan *incentives* aan die gemeenten die echt werk willen maken van een kwalitatief cultuurbeleid. Het decreet doet dit door een toelage te voorzien voor een cultuurbeleidscoördinator alsook een voor vernieuwende initiatieven die een gemeente neemt.

Over de herpositionering van de culturele centra is bij de voorbereiding van het decreet veel te doen geweest. Het decreet 'erkent' nog een zeventigtal cultuurcentra. Al de andere worden als 'gemeenschapscentrum' betiteld. Voor sommigen was dit een kaakslag, anderen zien er een poging in om - op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen - tot een uitzuivering van de wildgroei te komen. Hoe dan ook,

De smaakmakers

Op 23 oktober vond op initiatief van de *GMG*-redactie een rondetafelgesprek plaats over het decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid. Beleidsbeslissingen en -intenties terzake werden er getoetst aan bevindingen van (ervarings)deskundigen. Dit artikel geeft beknopt weer wat u, lezer, daarvan best onthoudt.

Deelnemers aan het debat waren:

- Bert Anciaux: minister van Cultuur;
- Bert Caron: medewerker van de minister;
- Mieke Van Hecke: Vlaams volksvertegenwoordiger (CD&V);
- Miek De Kepper: namens de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten;
- Martin Schoukens: cultuurschepen van Vlezenbeek (St.-Pieters-Leeuw);
- Roger Balbaert: voorzitter van de cultuurraad Kapellen;
- Kries Claeys: namens KAV;
- Hugo De Blende: namens SoCius.

Peter Warson (Centravoc) trad op als moderator.

de taakstelling van deze centra wordt bijgestuurd: gemeenschapsofbouw wordt één van de kerntaken.

Daarnaast wil het decreet ook de rol van de provincies in de betoelaging van de gemeentelijke openbare bibliotheken verduidelijken en de mogelijkheid tot intergemeentelijke samenwerking scheppen.

De gids op maatschappelijk gebied zette er zijn tanden in. Wij serveren u een driegangenmenu.

VOORGERECHT: MINISTER VAN CULTUUR BERT ANCIAUX (SPIRIT) EN VLAAMS VOLKSVERTEGENWOORDIGER MIEKE VAN HECKE (CD&V)

De minister: "Cultuur is de potentie van men-

Martin Schoukens

Gemeenten die in het verleden volop investeerden in verenigingen blijven nu wat in de kou staan.

”

sen aan bod laten komen. Samen met de individuele ontvoogding is er ook het individualisme gekomen. Heel vaak uit zich dit in angst en zich bedreigd voelen, voor bijvoorbeeld het verlies van materiële welstand. Welnu, terwijl welzijn hierbij remediërend

en probleemoplossend werkt, werkt een cultuurbeleid veeleer preventief: door mensen samen te brengen in een culturele sfeer verhoog je de potentie. Zo verschilt cultuurbeleid dus fundamenteel van een welzijnsbeleid. Omdat cultuurparticipatie een mensenrecht is, moet er heel veel aandacht gaan naar het vergroten van de mogelijkheden voor cultuurparticipatie. Dat gebeurt dan best op die plek waar het beleid het dichtst aansluit bij de leefwereld van de mensen, in de gemeenten. Vandaar dat we weg moeten van een gecentraliseerd cultuurbeleid en de gemeenten als partners willen betrekken in het cul-

tuurbeleid. Naast de opdracht en de rol die het Vlaams niveau in het cultuurbeleid te spelen heeft, moeten de gemeenten als partner betrokken worden. Dit betekent responsabilisering - we moeten afstappen van het 'Vlaamse vingertje dat terechtwijst' - en een aanbod doen vanuit Vlaanderen om het beleid van de gemeenten te ondersteunen. We rekenen hierbij op de betrokkenheid van veel actoren, zodat cultuur(beleid) dáár gemaakt wordt waar het thuishoort: bij een grote groep mensen.

Hiervoor biedt dit decreet een instrument, ook omdat de uitdaging voor de gemeenten erin bestaat integraal en geïntegreerd te werken, dus over het muurtje van de bibliotheek, van het gemeenschapscentrum te kijken".

De volksvertegenwoordiger: "Akkoord met deze doelstellingen. Alleen is de hamvraag of dit decreet dat allemaal waarmaakt. Zit deze stimulans er effectief in? Krijgen we met dit decreet gemeenten echt in beweging om zo'n geïntegreerd cultuurbeleid met velen te realiseren?

Alle gemeenten - behalve de drie grootsteden - worden over dezelfde kam geschoren; deze benadering beantwoordt niet aan de werkelijkheid. Vooral voor kleinere gemeenten ontbreken de nodige prikkels. Daarenboven is het decreet erg voluntaristisch. Autonomie en responsabilisering zijn op zich wel mooi, maar... de ervaring leert dat cultuur en de cultuurbegroting vaak onder druk staan van andere, hardere investeringen, zoals bijvoorbeeld in riolering en fietspaden. Grotere participatie en betrokkenheid is inderdaad na te streven. Alleen spitst dit decreet zich sterk toe op de professionalisering, met de aanwerving van een cultuurbe-

leidscoördinator. Op deze manier komt de participatie van grote groepen juist wel onder druk te staan, want het gevaar bestaat dat de *professionals* de zaak naar zich toe trekken".

PLAT DE RÉSISTANCE: LUSTEN DE GEMEENTEN PAP VAN DIT NIEUWE DECREET?

Cultuurschepen Martin Schoukens: "Wij hebben in onze gemeente geïnvesteerd in laagdrempelige infrastructuur, in ondersteuning van het verenigingsleven en het middenveld. Wij worden ingeschaald als gemeente in de Rand van Brussel. Het decreet stimuleert kleinere gemeenten onvoldoende om te investeren in infrastructuur. Gemeenten die in het verleden volop investeerden in verenigingen blijven nu wat in de kou staan".

Cultuurraadsvoorzitter Roger Balbaert: "Cultuur dicht bij mensen brengen, grotere participatie, ook in het beleid... is in de praktijk van elke dag niet zo vanzelfsprekend. De enige manier waarop wij nog deelnemers op de algemene vergadering van de cultuurraad krijgen, is omdat daar geld mee te verdienen is. Daarenboven stel ik vast dat echt niet zo veel mensen geïnteresseerd zijn in een algemeen beleid, maar wel heel druk bezig zijn met wat er in hun eigen organisatie gebeurt. En het cultuurbeleid wordt nu heel vaak gevoerd door een zeer beperkte groep".

Brussels ACW-verbondssecretaris Marc Berghman: "Samenlevingsopbouw is één van de functies die het decreet als opdracht geeft aan de gemeenschaps- en cultuurcentra. Welnu, participatie en samenlevingsopbouw zijn geen vanzelfsprekendheden. Er moet aan

Marc Berghman

Participatie en samenlevingsopbouw zijn geen vanzelfsprekendheden. Er moet aan gewerkt worden.

gewerkt worden. De belangrijkste opdracht van de cultuurbeleidscoördinator zal dan ook moeten liggen in het samenbrengen van mensen, het verzorgen van de communicatie. Daarbij dient ook een kansenbeleid gerealiseerd dat de participatie daadwerkelijk waarborgt. Een groep alleenstaande ouders bereik je op een andere manier, onder andere voorwaarden dan tweeverdieners. Dit aspect ontbreekt in het decreet”.

Miek De Kepper (WSG): “Nochtans reageren veel gemeenten positief. De tussenkomst in de kosten voor een beleidscoördinator wordt ervaren als een echte stimulans. Juist vanuit kleinere gemeenten krijgt de WSG veel positieve signalen. De normen voor infrastructuur zijn dan ook niet zwaar en het loslaten van de strikte normering - de regeldrift- wordt op prijs gesteld. Daarenboven moeten we een beetje pragmatisch blijven: één ambtenaar erbij kan toch niet zo bedreigend zijn?”

Hugo De Blende (SoCius): “Het gaat echter juist om dat evenwicht. Er kan wel degelijk een verambtelijking plaatsvinden en dan is er wel een probleem. Er zijn overigens reeds tekenen die wijzen op dit gevaar: bijvoorbeeld de samenstelling van de eerste stuurgroepen in functie van de beleidsplannen. Dit kan niet de bedoeling zijn: in het decreet is uitdrukkelijk voorzien dat het proces, de manier waarop het beleidsplan tot stand komt een heel belangrijk onderdeel van het plan is. Die procesbeschrijving is essentieel en garandeert de betrokkenheid. We kunnen en moeten daar zelf initiatief in nemen. De WSG geeft informatie en sensibiliseert, maar ook de (sociaal-culturele) sector zelf: de steunpunten werken modellen uit waarmee afdelingsbegeleiders aan de slag

kunnen om zo plaatselijke groepen te wapenen. Aandacht voor de advisering en de vernieuwde werking van de cultuurraden zijn daarbij kerntaken. Een grote handicap is evenwel dat over de begroting van cultuur geen advies verplicht is”.

“Het decreet is een instapdecreet, dat kansen geeft en waarbij iedereen geresponsabiliseerd wordt”, aldus minister Ancaux. “Het vertrekt vanuit een visie op gemeenten als partners in het beleid en wil zo weinig mogelijk reguleren en bevoogden. De mondigheid van mensen is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Als een gemeente zich niets van dit decreet aantrekt, zal er wel degelijk debat ontstaan en zullen gemeentelijke politici door de mensen geïnterpelleerd worden over de gemiste kansen. Daarenboven kost de opmaak van een gemeentelijk cultuurbeleidsplan geen frank extra; van een Mattheus-effect is dan ook geen sprake. En als het plan enkel door *professionals* gemaakt werd, dan zal er een sanctie volgen; die plannen worden gewoon niet aanvaard. Nogmaals, participatiebevordering is mijn stokpaardje. Daarbij zie ik mensen als partners voor mekaar. Daarom ook weinig verplichtingen.”

Mieke Van Hecke

Het gevaar bestaat dat de *professionals* de zaak naar zich toe trekken.

”

“Je moet natuurlijk ook vrijwilligers vinden die willen meewerken aan dat cultuurbeleid”, riposteert Mieke Van Hecke. “Je moet nu sensibiliseren en mobi-

liseren, mensen uitleggen dat dit een unieke kans is, maar ook een opdracht”.

“Bijzonder positief is dat dit decreet inderdaad een grotere openheid creëert naar het cultuurbeleid,” aldus Kries Claeys (KAV), “en dat de betrokkenheid van veel actoren gestimuleerd wordt. Maar wil dit alles lukken, dan zijn er noodzakelijke randvoorwaarden. De

samenstelling van de adviesraad en het functioneren daarvan. Welke keuzen worden er hierbij gemaakt: het is cruciaal dat er voldoende vrijwilligers in meewerken en dat ze daar niet door de *professionals* en deskundigen platgewalst worden. De cultuurbeleidscoördinator moet zijn rol als coördinator ernstig nemen. Hoe gaan we om met centrumgemeenten en deelgemeenten? Wat zal de vergadercultuur van dat adviesorgaan worden?"

"Terechte vragen," volgens adjunct-kabinetschef Bart Caron, "maar nogmaals: het gaat om het creëren van kansen op maat van de gemeenten. De cultuurbeleidscoördinator moet een agoog zijn, die mensen bijeen brengt, discussies losweekt, debatten op gang brengt... Op deze manier wordt cultuurbeleid lokaal gevoerd. Minder exclusief in grote cultuurtempels, wel dicht bij mensen en juist daarom kiezen we ook voor gemeenschapscentra die aan samenlevingsopbouw doen".

HET TOETJE: HOE DOEN WE HET NU ?

Miek De Kepper (VSG): "Het decreet is pas in juli 2001 goedgekeurd en treedt in werking vanaf 1 januari 2002. Vele gemeenten staan

al in de startblokken. We informeren en sensibiliseren, we ontwerpen een begeleidingsstrategie. Laten we dus optimistisch, maar evenzeer pragmatisch zijn."

Minister Anciaux: "Juist, 2002 is het planingsjaar. De aanvragen voor intrede in het decreet kunnen pas na 1 januari 2002 gebeuren. Pas daarna kan er sprake zijn van de opmaak van cultuurbeleidsplannen. Van iedereen vraagt dit immers een mentaliteitswijziging: van de lokale besturen, de lokale actoren, maar evenzeer van de Vlaamse administratie. Die zal op een totaal andere manier, met een andere rol en houding de toepassing van het decreet moeten nagaan. Heel wat wijzigingen, maar we zijn er mee bezig".

UITGELEIDE

Binnen de christelijke arbeidersbeweging hebben we op info- en sensibiliseringsmomenten meer dan duizend mensen bereikt. Onze ambitie is om in elke gemeente ten minste één contactpersoon te hebben die namens de beweging het geheel van het cultuurbeleid opvolgt. Dat heet in termen van het rondetafelgesprek "optimistisch zijn en pragmatisch werken".

Minister Anciaux

Cultuur is de potentie van mensen aan bod laten komen.

”